Euskal Herriko Ahotsak
ahotsak.com

Jesus Mari Sein Larretxea

Igantzi, Nafarroa (1932-2020)

Aurkibidea

Biografia

Igantzin sortu zen, Argataberean. Guraso biak Igantzikoak zituen.

Zintak

IGA-010

- **Proiektua**: Bortzirietako ahozko ondarea
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Lakar Iraizoz, Maite
- **Data**: 2006-11-16
- **Iraupena**: 30 min
- **Euskarria**: Bideo digitala
- **Emalea**: Arburua Etxeberria, Patri

IGA-011

- **Proiektua**: Bortzirietako ahozko ondarea
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Lakar Iraizoz, Maite
- **Data**: 2006-11-16
- **Iraupena**: 30 min
- **Euskarria**: Bideo digitala
- **Emalea**: Arburua Etxeberria, Patri

IGA-012

- **Proiektua**: Bortzirietako ahozko ondarea
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Lakar Iraizoz, Maite
- **Data**: 2006-11-16
- **Iraupena**: 31 min
- **Euskarria**: Bideo digitala
- **Emalea**: Arburua Etxeberria, Patri

IGA-013

- **Proiektua**: Bortzirietako ahozko ondarea
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Lakar Iraizoz, Maite
- **Data**: 2006-11-16
- **Iraupena**: 31 min
- **Euskarria**: Bideo digitala
- **Emalea**: Arburua Etxeberria, Patri

IGA-014

- **Proiektua**: Bortzirietako ahozko ondarea
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Lakar Iraizoz, Maite
- **Data**: 2006-11-16
- **Iraupena**: 33 min
- **Euskarria**: Bideo digitala
- **Emalea**: Arburua Etxeberria, Patri

Pasarteak

1. Saskigileak

- **Erref**: IGA-010/001
- **Iraupena**: 0:03:30. **Hasi**: 00:00:00. **Bukatu**: 00:03:30
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Lehen Igantzin saskigile anitz zeuden (45 bat) . Orain bera bakarrik aritzen da saskiak egiten. Mendian bazen saskiak egiteko gai on eta anitz: gaztain berezia, basaka zen; hori bota eta hurrengo urtean muskila ateratzen zen berriz; lau urteren buruan mozten ziren saskiak egiteko. Gero pinu paratu zuten. Arantzan eta Lesakan bina saskigile zeuden.

2. Saskiak egiten hasi zen

- **Erref**: IGA-010/002
- **Iraupena**: 0:02:23. **Hasi**: 00:03:30. **Bukatu**: 00:05:53
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Lehengusu batekin ikasi zuen saskiak egiten. Baserri berean bizi ziren bost senide eta hamar lehengusu, besteak beste. Garai hartan arrainetarako saski anitz egiten ziren: gogorrak izan behar ziren, pisu anitz eramateko eta arrastaka ibiltzeko portuetan. Osaba zurgina zen eta aroak egiteko molde bat egin zien (guztiak tamaina berekoak egiteko).

3. Saski klaseak

- **Erref**: IGA-010/003
- **Iraupena**: 0:04:52. **Hasi**: 00:05:53. **Bukatu**: 00:10:45
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Arrainetarako saskiez gain, lanerako saskiak egiten ziren. Artoa biltzekoari saski-hondaia, buruzare edo hondar-saskia erraten zioten. Hiru neurriko saskiak egiten ohi ziren: mehar-saski txikiak, ertainak eta handiak. Batzuetan handiagoak enkargatzen zizkieten. Diputaziorako saski piloa ere egiten zuten, legarra eta harria zabaltzeko, bertzeak bertze. Txikia patata biltzeko erabiltzen ohi zen eta ertaina, berriz, harri-ikatza pisutan paratzeko. Asto-saski anitz ere egiten ziren: goitik eta behetik irekia zen eta ataka bat paratzen zitzaion behean, astoak zeramala deskargatu ahal izateko. Molderik gabe egiten ziren.

4. Saskiak kanpora saldu

- **Erref**: IGA-010/004
- **Iraupena**: 0:05:14. **Hasi**: 00:10:45. **Bukatu**: 00:15:59
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Saski anitz Pasaiako portura saltzen ziren. Astero saskiz betetako kamioi bat eramaten zuten Lesakatik. Garai batean, egiten zuten guztia Pasaiarako zen. Igande goizean ekartzen zioten dirua etxera. Lehen ez ziren onddotako saskiak (esku-sareak) egiten; orain, berriz, piloa saltzen da.

5. Materiala hartu eta landu

- **Erref**: IGA-010/005
- **Iraupena**: 0:03:47. **Hasi**: 00:15:59. **Bukatu**: 00:19:46
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Materiala San Migel eguna pasaz gero, izerdia bajatuta, noiznahi hartzen da, saskiak egiteko. Baina, putzuan sartzeko, martxo aldera botatzen da. Beraz, neguan bota behar da; udan botatzen baduzu, azala joaten zaio. Moztu ondoren, kanpoan uzten da idortzen. Labetik atera eta uretan sartuta, biharamunerako bera-bera egina da. Lehen, ez zekien labearena eta hamabost egun izan behar zuen materiala putzuan beratzen. Putzutik atera ondoren, labean sartzen da berriz berotzeko eta guri-guri jartzeko; ondoren saskiaren neurriaren araberako aroa egiten da moldeekin.

6. Saskiak egiteko prozedura

- **Erref**: IGA-010/006
- **Iraupena**: 0:05:15. **Hasi**: 00:19:46. **Bukatu**: 00:25:01
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Saski bat egiteko, lehenbiziko ipurdia egiten da; saskiaren neurriaren araberako moldeak erabiltzen dira. Ipurdia egin ondoren, bueltaka goratu behar da, eta hori txarrena da. Zumitzek denbora piloa behar dute egosten. Saskia nola egiten den azaltzen du. Eskuz egiten da dena; matxetea ere erabiltzen da.

7. Materiala. Muskilak, pufak

- **Erref**: IGA-010/007
- **Iraupena**: 0:04:47. **Hasi**: 00:25:01. **Bukatu**: 00:29:48
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Materiala (saski-gaia) botatzen duzu eta horrek ateratzen du pufa beheiti goiti (lehenbiziko urteko muskilari erraten zaio pufa); bost edo hamar pufa ateratzen dira, baina, denak ez dira salbatzen. Lehenbiziko urtean metro eta erdi hazten dira muskilak (pufak). Gero, hurrengo urtean, muskil horren puntatik adarrak ateratzen dira; adarretatik, behetikoek bakarrik balio dute (goitikoak samurrak baitira). Lehenago gaztain anitz zegoen, mazel handiak botatzen ziren eta denentzako material hagitz ona izaten zen. Orain, gaztainak botatzen ez direnez, gaitza izaten dute eta ez dago materialik.

8. Gaztain klaseak

- **Erref**: IGA-011/001
- **Iraupena**: 0:02:42. **Hasi**: 00:00:00. **Bukatu**: 00:02:42
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Lehengo gaztain klaseak: lehenbiziko ontzen zen San Migel gaztaina, bestetarako. Ondoren beste gaztain handi bat izaten zen: Arginorda-txertoa; gero “txertagorria” eta, ondoren, gaztain-gorria. Gaztain japonesak, berriz, txarrak dira. Hondarrean, “anbultsa” klasea izaten zen. Gaztainak Sanjuanak arte mantentzen zituzten.

9. Gaztainak kontserbatu

- **Erref**: IGA-011/002
- **Iraupena**: 0:00:59. **Hasi**: 00:02:42. **Bukatu**: 00:03:41
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Gaztainak kontserbatzeko eskortak egiten zituzten: mendian harriekin egindako pareta biribilak; han gaztainak hezetasunean egoten ziren. Etxera eramateko karroa erabiltzen zuten; han beheitin (kortan-edo), toki ilun batean izaten zituzten. Bere aitak noizbehinka makuarekin mugitzen zituen eta urtanta batzuk bota. Sanjuanak arte izaten ahal ziren han gaztainak

10. Gaztainak hustu. Anekdota

- **Erref**: IGA-011/003
- **Iraupena**: 0:03:00. **Hasi**: 00:03:41. **Bukatu**: 00:06:41
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Gaztea zelarik, etxe batean hamazazpi egun pasatu zituen gaztainak husten. Haga luzea erabiltzen zuen onduenak bakarrik botatzeko; zortzi egun ondoren, haga berriz pasatzen zuen. Hirugarren pasada bat ere egin zuen

11. Gaztain biltzera

- **Erref**: IGA-011/004
- **Iraupena**: 0:04:04. **Hasi**: 00:06:41. **Bukatu**: 00:10:45
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Gaztain biltzera bostpasei lagun joaten ziren. Morkotsak matsardekin biltzen zituzten eta saskietan sartu. Batzuk arboletan igotzen ziren, goiko morkotsak botatzeko. Morkotsak eta “miauriak” (gaztain pikorrak) bereiztuta bildu behar ziren: miauriak mantalara eta morkotsak saskira. Gaztain piloa saltzen zen; etxeko ere gaztain anitz altxatzen ziren eta, sobratzen zirenak, zerriei ematen zizkieten. Morkotsak botatzen zituzten.

12. Gaztainondoak txertatu

- **Erref**: IGA-011/005
- **Iraupena**: 0:02:49. **Hasi**: 00:10:45. **Bukatu**: 00:13:34

- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Lehen, gaztainondoak txertatzen ziren, baina gero txertatzeari utzi eta gaztainak galdu dira. Teknika ezberdinak zeuden, baina berak ez zuen egiten. Mentuak urteko muskila izan behar zuen.

13. Erleak. Kaxak eta eultzeak

- **Erref**: IGA-011/007
- **Iraupena**: 0:06:00. **Hasi**: 00:13:37. **Bukatu**: 00:19:37
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Lehen, etxe aunitzetan izaten ziren erleak. Erleak kontzeko hiru leku daude. Beraiek kajak erabiltzen zituzten (bi ataka zituzten). Toki ilunetan egon behar du kaxa, bestela erleek ez dute eztirik egiten. Lehen zailagoa zen eztia kentzea, gaur egun, berriz, kaxa modernoetan dauden panelekin askoz errazagoa da. Igantzin eultze gutxi izaten zen, Arantzan, berriz, aihenekin egindakoak izaten ziren (lohi eta behi-kakarekin estalita)

14. Erleak. Anekdota

- **Erref**: IGA-011/008
- **Iraupena**: 0:01:53. **Hasi**: 00:19:37. **Bukatu**: 00:21:30
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Erleak zaindu behar dira; gaur egun azukrea ematen diete. Haritzetan okilek egindako zuloetan sartzen ziren erleak; bere etxe ondoan zegoen haritza bota eta moztu zuten, erlategi bezala uzteko.

15. Erle bila joaten ziren

- **Erref**: IGA-011/009
- **Iraupena**: 0:03:18. **Hasi**: 00:21:30. **Bukatu**: 00:24:48
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Asuraraino joaten ziren erle bila. Igandetan, meza ondoren erle bila joaten ziren. Aire beroa behar da; erreka jarraitzen zuten, erreka bazterrei begira, ea erleren bat ura edaten ikusten zuten. Begira egoten ziren, erletokira itzultzen zirenean jarraitzeko. Batzuetan, baina, ordurako erlea harrapatuta zegoen, arbolan gurutzea baitzegoen. Gurutzea zeharo errespetatzen zen. Erlea sartzen zen tokian egiten zen gurutzea arbolan.

16. Erleak hatu, lekuz aldatu

- **Erref**: IGA-011/010

- **Iraupena**: 0:02:00. **Hasi**: 00:24:48. **Bukatu**: 00:26:48
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Erleak hartu eta lekuz kanbiatzeko zer egin zuen azaltzen du. Erregina sartu behar da aurrenekoz eta gero saskian jo eta txistu egin behar da beste erleak sarrarazteko

17. Erleek ausiki ez egiteko

- **Erref**: IGA-011/011
- **Iraupena**: 0:01:36. **Hasi**: 00:26:48. **Bukatu**: 00:28:24
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Erleek ausiki ez egiteko, ez dira eskuak mugitu behar; ez dituzu uxatu behar, geldirik egon behar duzu. Dena dela, ausiki eginez gero, lur idorrarekin edo baratxurirekin igurtzi behar zen

18. Erleek jendea ezagutzen omen dute

- **Erref**: IGA-011/012
- **Iraupena**: 0:00:21. **Hasi**: 00:28:24. **Bukatu**: 00:28:45
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Erleek jendea ezagutzen dutela erraten da.

19. Apoek eta sugeek erleak jaten zituzten

- **Erref**: IGA-011/013
- **Iraupena**: 0:01:05. **Hasi**: 00:28:45. **Bukatu**: 00:29:50
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Apoek eta sugeek erleak jaten zituzten.

20. Eztia kendu

- **Erref**: IGA-012/001
- **Iraupena**: 0:07:03. **Hasi**: 00:00:00. **Bukatu**: 00:07:03
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Erleei nabalarekin kentzen zitzaien eztia; berehala eraman behar zenuen ateratako eztia, bestela, erleak erakartzen zituen. Anekdota bat kontatzen du (peñetako zulo batean zeuden erleekin gertatutakoa). Etxeko erleak ez dira hiltzen eztia kentzeko. Amonsariak ere kentzen dira, bide batez, txarrak

baitira. Kanpoko erleak normalean arboletan daude eta eztia kentzeko sufrearekin hiltzen dira.

21. Mustrillua eta argizaria

- **Erref**: IGA-012/002
- **Iraupena**: 0:04:21. **Hasi**: 00:07:03. **Bukatu**: 00:11:24
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Bereska (abaraska) hartu ondoren, eztia kentzen zen eta ontzi batean paratu. Hatzaparrekin zanpatzen zen eta eztia ateratzen zen. Gero oihal berezi batera botatzen zen eta hartan pasatu. Hala ere, bereska zatietan eztia gelditzen zen eta hori kentzeko ur berotan sartzen zituzten(ez zen ur beroegia jarri behar, bestela argizaria urtzen baitzen). Gero eltze batean paratzen zen ura eta utzi; aparra kendu eta mustrillua egiten zen: irina botatzen zen loditzeko eta gero intxaur mordoska. Azkenik, mustrillurako erabiltzen ez zen zaborrarekin argizaria egiten zuten. Argizari mehe eta luzea egiten zuten eskuekin; solairuari emateko ere erabiltzen zuten .

22. Erle klaseak

- **Erref**: IGA-012/003
- **Iraupena**: 0:04:23. **Hasi**: 00:11:24. **Bukatu**: 00:15:47
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Erle klaseak: erle-beltza (eztirik onena egiten duena) eta erle-gorria (motzagoa dena eta okerragoa). Erregina ezinbestekoa da; arrautz anitz egiten dituzte. Erlamanduak, berriz, handiak izaten dira; uda partean ibiltzen dira eztia egiten eta hiruzpalau erle lotzen zaizkio. Erregina beste erleak baino luzeagoa da.

23. Erleen kutxak tokiz aldatu

- **Erref**: IGA-012/004
- **Iraupena**: 0:01:32. **Hasi**: 00:15:47. **Bukatu**: 00:17:19
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Erleek elkar ezagutzen dute. Behin kutxak lekuz aldatu zituzten eta erleak zeharo nahastu ziren.

24. Erleak. Sinesmenak

- **Erref**: IGA-012/005
- **Iraupena**: 0:02:42. **Hasi**: 00:17:19. **Bukatu**: 00:20:01
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Erleak ezin direla saldu aditu du beti; trukean eman daitezke bakarrik. Norbait hiltzen zenean, erleei abisatzen omen zitzaien. Bere aitak eta orduko zaharrek solasa egiten zieten erleei

25. Onddo klaseak 1

- **Erref**: IGA-012/006
- **Iraupena**: 0:00:56. **Hasi**: 00:20:01. **Bukatu**: 00:20:57
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Bortzirietan onddoa, gorringoa (orain gutxi dago), ziza-horia, gibel-urdina eta belagietan ateratzen den ziza zuria biltzen dira.

26. Onddoak noiz ateratzen dira. Baldintzak

- **Erref**: IGA-012/008
- **Iraupena**: 0:05:07. **Hasi**: 00:21:43. **Bukatu**: 00:26:50
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Onddoak ateratzeko nolako baldintzak behar diren azaltzen du: eguzki lekua, toki idorra, arbolak (haritz arbola amerikanoa batez ere) eta euria behar dute. Urrian atera ohi dira. Ilbeheran ateratzen direla erraten da. Gorringoak ateratzen hasten direlarik, onddoak amaitzen dira.

27. Onddoak nola bildu

- **Erref**: IGA-012/009
- **Iraupena**: 0:02:14. **Hasi**: 00:26:50. **Bukatu**: 00:29:04
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Onddoak biltzerakoan, ipurdia utzi behar dela erraten da. Onddoen “lorea” nolakoa den azaltzen du; hura usteltzen den tokian ateratzen da onddoa.

28. Onddoak nola prestatu

- **Erref**: IGA-012/010
- **Iraupena**: 0:00:58. **Hasi**: 00:29:04. **Bukatu**: 00:30:02
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Onddoak nola prestatzen dituen azaltzen du: nabalakin ongi garbitu eta xehatu; tipula eta baratxuria oliotan paratu eta hara bota. Lehen ez ziren kontserbatzen.

29. Onddo klaseak 2

- **Erref**: IGA-013/001
- **Iraupena**: 0:01:16. **Hasi**: 00:00:00. **Bukatu**: 00:01:16
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Badira hiru onddo klase: onddo zuria (oso handia), onddo beltz txikia (onena, barrutik zuri-zuria eta multzoka ateratzen dena) eta onddo beltz handia.

30. Onddoak. Sinesmenak

- **Erref**: IGA-013/002
- **Iraupena**: 0:01:55. **Hasi**: 00:01:16. **Bukatu**: 00:03:11
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Onddoak bat batean ateratzen direla erraten da, baina berak ezetz erraten du

31. Onddoak. Sekretua gorde

- **Erref**: IGA-013/003
- **Iraupena**: 0:01:39. **Hasi**: 00:03:11. **Bukatu**: 00:04:50
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Jendeak ez du erraten onddoak non diren, sekretua gordetzen du. Batzuetan gezurra era erraten da. Argitu baino lehen joaten da jendea linternekin onddoak biltzera

32. Perretxikoa ona den jakiteko

- **Erref**: IGA-013/005
- **Iraupena**: 0:02:37. **Hasi**: 00:05:03. **Bukatu**: 00:07:40
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Perretxikoa ona den jakiteko zer egiten da. Bada gorringoaren itxura duen perretxiko pozoitsua. Onddo beltzaren itxura duen beste perretxiko bat bada, baina berdatzen da.

33. Mendi mutil joan zen

- **Erref**: IGA-013/006
- **Iraupena**: 0:02:26. **Hasi**: 00:07:40. **Bukatu**: 00:10:06
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Zortzi urtez mendi mutil izan zen Iratin (Orbaizetan, Otxagabian, Izaban eta abar). Saskiak egiten aritzen ziren, baina ez zuten ia sosik ateratzen eta mendira joan behar izan zuten. Igantziko bat aurretik joana zen eta horren bitartez Auritzera (Burguete) joan zen; gero Garraldara aldatu ziren eta zazpi hilabete pasa zituen. Arantzako mutil piloa Frantziara joan ziren. Bera beti nagusi urroztar batekin joan da.

34. Arbolak bota. Egurra nola jaitsi menditik

- **Erref**: IGA-013/007
- **Iraupena**: 0:02:06. **Hasi**: 00:10:06. **Bukatu**: 00:12:12
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Lehenbiziko urtean arbolak botatzen eta zuritzen aritu ziren. Egurra idortzen zenean, errekara botatzen zuten eta poliki-poliki urtegiraino eramaten zen; neguan, urtegia betetzen zelarik, ateak ireki eta egurra Agoizko zerrategiraino jaisten zen. Gero kablea paratu zuten eta, beranduago, pistak egiten hasi ziren. Erreka ondoraino mando eta idiekin eramaten zuten egurra.

35. Egurra aziendari lotzeko tresnak

- **Erref**: IGA-013/008
- **Iraupena**: 0:00:47. **Hasi**: 00:12:12. **Bukatu**: 00:12:59
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Aziendari egurra lotzeko balantzina erabiltzen zuten.

36. Lan-istripuak mendian

- **Erref**: IGA-013/009
- **Iraupena**: 0:04:02. **Hasi**: 00:12:59. **Bukatu**: 00:17:01
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Mendian urtero istripuren bat izaten zen; batzuetan hiltzen ziren. Bera lanean zela, bat hil zen: malda handia zen, izugarri toki txarra, barrankoa zen (sakana); arbolak harkaitzen gainean zeuden eta ataka batera bota behar zituzten arbolak. Atakatik arbolak zeuden tokira lanera igotzen ari zela, goitik botatako arbolak eman omen zion. Iratiko etxearen ondoan beste istripu bat izan zen: arbolak zuritzen ari ziren eta lauzpabost enbor gainean erori zitzaizkion; Orbaizetara mandoekin eraman omen zuten eta sendatu zen.

37. Etxolak. Estakistak eta kontratistak

- **Erref**: IGA-013/010
- **Iraupena**: 0:02:36. **Hasi**: 00:17:01. **Bukatu**: 00:19:37
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Arbolak botatzen zutenak estakistak ziren eta, biltzen zituztenak, kontratistak. Txabola ezberdinetan egoten ziren. Estakisten txabolan hogei lagun inguru izaten ziren. Tokiz aldatzen zutenean txabola berria egiten zuten; nola eraikitzen zuten azaltzen du. Kamainak bi aldeetan paratzen zituzten (arbol adar, ainar, iratze eta abarrekin egindak) eta erdian sua egiten zuten.

38. Hotza. Arropa

- **Erref**: IGA-013/011
- **Iraupena**: 0:02:19. **Hasi**: 00:19:37. **Bukatu**: 00:21:56
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Zazpi edo zortzi hilabete pasatzen zituzten mendian lanean. Iratin hotza egiten zuen, horma izaten ohi zen. Bortzegiak eta bizkarlarrua janzten zituzten. Gero Frantziatik, kontrabandoan, katiuskak ekartzen hasi ziren. Plastikozko kapelak erabiltzen zituzten, ez bustitzeko. Atorra eta txalekoa eramaten zuten bizkarlarruaren azpian.

39. Lan ordutegia. Garbiketak

- **Erref**: IGA-013/012
- **Iraupena**: 0:02:09. **Hasi**: 00:21:56. **Bukatu**: 00:24:05
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Hamabi ordu inguru pasatzen zituzten egunero lanean, igandetan ezik. Lehenengo bi urteetan, igandeetan ez zuten lanik egiten; hurrengo urteetan, berriz, eguerdira arte. Igande arratsalde batzuetan arropa garbitzen zuten (bi galtza parekin egiten zuten urte guztia). Aurpegia garbitzen zuten bizarra kentzeko eta ilea nagusi batek mozten zien

40. Zer jaten zuten

- **Erref**: IGA-013/013
- **Iraupena**: 0:04:07. **Hasi**: 00:24:05. **Bukatu**: 00:28:12
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Nagusiek ez zieten razionerik ematen. Gosaltzeko beti baba, bazkaltzeko baba (udan, arrantxeroak saldarekin zopa egiten zien), ogi koskor bat eta ardoa. Afaltzeko, egun batean patata egosia eta bestean garbantzuak. Noizbait, batzuen artean “razionea” erosten zuten eta merendu ona egiten zuten. Arrantxeroak prestatzen zuen bazkaria eta, gero, pintxeak banatzen zuen. Oihu egiten zuten bazkaria prest zegoela abisatzeko. Bakoitzak bere goilara zuen, baina denek azpil beretik jaten zuten. Kazkabar edota euria ari zuela, “ez zen azpileko salda inoiz amaitzen”.

41. Arpana eta aizkora bakarrik

- **Erref**: IGA-013/014
- **Iraupena**: 0:00:16. **Hasi**: 00:28:12. **Bukatu**: 00:28:28
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Arpan eta aizkorarekin botatzen zituzten arbolak. Ez zen motozerrarik.

42. Ilargiariari begiratu. Kablea

- **Erref**: IGA-013/015
- **Iraupena**: 0:01:54. **Hasi**: 00:28:28. **Bukatu**: 00:30:22
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Nagusi zenbaitek begiratzen zioten ilargiari eta arbolak ilbeheran botatzen zituzten. Beste batzuek, berriz, ez. Kablean, behean, bizpahiru lagun izaten ziren enborrak deskargatzen eta goian, beste hiru edo lau kargatzen. Kargaderoraino mando eta idiekin eramaten zuten egurra. Zazpi edo zortzi kilometroko kableak izaten ziren

43. Lanean egarri

- **Erref**: IGA-014/001
- **Iraupena**: 0:01:32. **Hasi**: 00:00:00. **Bukatu**: 00:01:32
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Lehenbiziko urtean egarria pasa zuen, berarekin lan egiten zuen igantziarrak ura edateak kalte eginen ziola erraten baitzion. Noizbehinka, pintxea pasatzen zen eta berak trago ederra egiten zuen.

44. Soldaduska Iruñean egin zuen

- **Erref**: IGA-014/002
- **Iraupena**: 0:01:19. **Hasi**: 00:01:32. **Bukatu**: 00:02:51
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Soldaduska Iruñean egin zuen. Berak ogia ekartzen zuen goizero kopainia osoarentzat. Oso ongi jaten zuten eta gizendu zen. Gainera, ez zuten deus egiten. Aldaketa handia izan zen, gero, mendira lanera joatea.

45. Arbolak botatzeko teknika

- **Erref**: IGA-014/003
- **Iraupena**: 0:01:30. **Hasi**: 00:02:51. **Bukatu**: 00:04:21
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Mendian hasi zenean, ez zuen aizkora handiarekin ibiltzeko ohiturarik. Bi lagunen artean, arpanarekin, mozten zituzten arbolak. Aurrenekoz koska egin behar zitzaion arbolari, zein aldera erortzea nahi zenuen arabera.

46. Santa Domingo eskalea

- **Erref**: IGA-014/005
- **Iraupena**: 0:01:51. **Hasi**: 00:04:24. **Bukatu**: 00:06:15
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Santa Domingo eskale bat zen. Penitentzia gisa behatzetan alanbreak paratu eta zauriz beteta zituen. Zakur bat izaten zuen gerritik lotuta. Zulo batean edo borda batean bizi ohi zen eta eskean ibiltzen zen; erreguka aritzen zen eta ekaitzak gibelerat bidaltzea lortzen zuela erraten zuen.

47. Eskale eta ijito anitz

- **Erref**: IGA-014/006
- **Iraupena**: 0:02:38. **Hasi**: 00:06:15. **Bukatu**: 00:08:53
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Eskale eta ijito anitz izaten zen orduan

48. San Juan Xar

- **Erref**: IGA-014/007
- **Iraupena**: 0:05:49. **Hasi**: 00:08:53. **Bukatu**: 00:14:42
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Lehenago, San Juan Xar txabola txiki batean zegoen. Santu txiki eta beltza zen. Aitak kontatzen zionez, Arantzakoek gauez Arantzako lurretara pasatzen omen zuten satua eta goizez Igantzikoetan izaten omen zen berriz. Santu berria ekarri behar zutenean, santu zaharra Igantziko elizara prozesioan eraman zuten. Obra egin zuten, auzokoak hiru egunez egon ziren harkaitza hausten laguntzen eta santu berrirako zuloa moldatu zuten. Estatua ikusi zutenean harritu ziren: 1400 kilokoa eta zuri-zuria zen. Idiekin eta lerakin igotzea lortu zuten; baina, gero, eskailera batzuk jaisteko kable bat erabili behar izan zuten. Urteak pasata, kolorea aldatu du.

49. San Juan eguna

- **Erref**: IGA-014/008
- **Iraupena**: 0:05:36. **Hasi**: 00:14:42. **Bukatu**: 00:20:18
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Lehen, San Juan besta eguna zen, oraingo bestak bezala. Bezperatik hasten ziren besta egiten. Pilota partida izaten zen beti San Juan egunean. Bezperan ziri batzuk prestatzen zituzten, lehertu eta bertan erramu hostoak, lizarra eta elor-zuria sartzen zituzten. Makil hoiek lursailetan paratzen zituzten eta, ur bedeinkatua bota ondoren, lursaila bedeinkatuta gelditzen zen. Oilo bat hiltzen zuten besta egunean jateko. Jende piloa etortzen zen; hamahiru kantina paratzen zituzten (ardoa, salda eta ogitartekoak ematen zituzten). Jende piloa oinez etortzen zen Oiartzundik, gauez. Iturrira oinutsik joaten ziren gero garbitzera. Bi akordeoi izaten ziren han eta herrian ere musika izaten zen. Jendeak kalitxak eta bestelako gaitzak sendatzen direla erraten du.

50. Inauteak

- **Erref**: IGA-014/009
- **Iraupena**: 0:02:26. **Hasi**: 00:20:18. **Bukatu**: 00:22:44
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Lehen bi egun irauten zuten inauteek. Mutilak txez etxe eskean ibiltzen ziren; gero akordeoia paratzen zuten plazan eta neskeei moskatela eta galletak ematen zizkieten. Gero, mutilek afaria egiten zuten bildutakoarekin. Mozorrotzeko arropa zaharrak erabiltzen zituzten

51. Urtezahar eguna

- **Erref**: IGA-014/010
- **Iraupena**: 0:00:46. **Hasi**: 00:22:44. **Bukatu**: 00:23:30
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Urtezaharrean, gau osoan etxez etxe eskean ibiltzen ziren mutil gazteak (sosa ematen zieten). Abesti bat kantatzen zuten (atzendu zaio) eta bertsoak botatzen aritzen ziren. Batzuetan akordeoia ere izaten zen. Alkateari baimena eskatu behar zioten aurretik, eta honek baldintza bat jartzen zien: aurreneko etxea apezarena eta, bigarrena, alkatearena izan behar ziren. Bi urtez, Urteberrin, bazkariaren ondotik, neskeei moskatela eta galletak atera zizkieten.

52. Igantziko fabrikak eta meategi zaharrak

- **Erref**: IGA-014/012
- **Iraupena**: 0:02:28. **Hasi**: 00:26:30. **Bukatu**: 00:28:58
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Igantzin teila fabrika bat zela entzun du. Galdategi bat ere izan omen zen gorago, meategi baten ondoan; bagoi-bide bat non zegoen ere azaltzen du. Zeta egiten zela aditu zion aitari eta, horregatik, “sederi” erraten zaio horko mendi bati.

53. Haria egin

- **Erref**: IGA-014/014
- **Iraupena**: 0:03:08. **Hasi**: 00:29:00. **Bukatu**: 00:32:08
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Amak ilea erosten zuen, haria egiteko; lauzpabost ardi aukeratzen zituen (zurda hoberena zutenak, ile onena). Ilea errekan garbitzen zuen eta, neguan, harrotzen zuen. Gero, etxeko pasillo luzean amari haria egiten laguntzen zioten seme-alabek. Amak etxeko guztientzako urte osorako txapinak egiten zituen.

Ahotsak.eus-eko edukiarekin sortutako dokumentu automatikoa.
2026-11-06

CC-by-sa | **Ahotsak.eus**
Badihardugu Euskara Elkartea
Markeskua Jauregia, 20600 Eibar
943121775 - ahotsak@ahotsak.com